

נושא הגיליון

'הכנת הגינה לשמיטה'

הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ

הכנה למצוה: בשנת השמיטה נאסרו כל מלאכות השדה, אולם ישנם אופנים שמוותר לעשות מלאכות מסוימות 'לאוקומי' לצורך קיום האילנות, ומניעת הפסדים. במאמר שלפנינו נלמד, כיצד מוטל על בעלי גינות וחצרות להיערך לקראת שנת השמיטה, אלו בדריים יש לבצע מראש כדי שהגינה תפרח כהלכה בשביעית. האם צריך להקדים בערב שביעית את המלאכות 'לאוקומי' שמוותר לעשות בשביעית, ומה הדין במלאכות שהותרו למניעת הפסד?

1. היתר 'לאוקומי' והצלה הפסד

'אוקומי אילנא': במבוא **בגמ'** (עבודה זרה דף נ: וברש"י שם), ונפסק **ברמב"ם** (שמיטה פרק א הלכה ז), בכלל בשביעית 'אוקומי אילנא שרי, אברוי אילנא אסור'. ולכן מותר להוציא תולעים מגוע האילן והוא הנקרא 'מתליעין', ואם נקלף חלק מקליפת האילן, מדביקים וקושרים עליו זבל שלא ימות והוא הנקרא 'מזממין', ויש מפרשים שהכוונה ב'מזממין', לשפוח חומר סרוח על הנטיעות הקטנות, כדי שלא יאכלו אותם בהמות והחיות, והטעם כי התורה אסרה מלאכות שהם עבודת קרקע, ו'לאוקומי אילנא' אינו מלאכת קרקע, שאינו משביח את האילן, אלא מעמידו כמות שהוא ומציל את העץ שלא ימות, 'אברוי אסור' לפי שמזחוקו ומשביחו.

פסידא: היתר נוסף מצינו **במשנה ובגמ'** (מועד קטן דף ב, ו) ונפסק **ברמב"ם** (שמיטה פרק א הלכה ח ז), משקין בית השלחין בשביעית, שמוותר מלאכה דרבנן במקום הפסד, שאם לא ישקה תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה, ומלאכת השקיה אסורה מדרבנן. והוסף **החזו"א** (שביעית סימן כא אות יז), שגם אם לא ייבש העץ אלא ייזקו 'כל פירותיו' מותר להצילו מההפסד. והג"ר **זעליג שפירא זצ"ל** (קונטרס סדר השביעית אות יג) כתב בשם החזו"א, שאפילו אם ייזקו 'רוב פירותיו' רשאי להצילו מההפסד.

מנגנון השקיה אוטומטי

שיטת החזו"א: חידש החזו"א **בספרו** (שביעית סימן כא ס"ק יז ד"ה ולכן). הובא **בדרך אמונה** (שמיטה פרק א אות פח), ו**בדני** **שביעית** (פרק ב הלכה ד:), וכן חיבין לזבל ולכבש קדם ראש השנה שלא יצטרכו לזבל ולכבש בשביעית. ואף אם לא יספיק לכל השנה כל מאי דאפשר למעוטי חייב למעט. וכן מה שאפשר לאחר עד אחר השנה חייב לאחר ואסור בשביעית". ולגבי 'אוקומי אילנא' עימד **במכתבו** (מופיע בחוט שני עמוד תעג, ודור אמונה חלק ד מכתבים מכתב ח), שההיתר לעשות מלאכה 'לאוקומי אילנא', אינו משום הפסד, אלא שאין עליו שם מלאכה, ולכן

דבר העורך

לימוד סדר זרעים למעשה

אכשר דרא: כאשר נכנסו ישראל לארץ בימי יהושע בן נון, כבשו וחילקו את הארץ בזמנו. ובמשך ארבע עשרה שנה, איש איש כפי נחלתו שקבע להם הקדוש ברוך הוא. ומאז מנו את שנות השמיטה, והשיבתו את הארץ בכל שנה שביעית.

מסוף תקופת האמוראים משך מאות שנים לא היה כמעט ישוב יהודי בארץ ישראל, ולכן הראשונים והאחרונים כתבו פחות ספרים על סדר זרעים, מאשר על סדרי מועד נשים נזיקין שהיו נוגעים תמיד למעשה.

במאות השנים האחרונות, מעת עלית תלמידי הבעש"ט והגר"א שייסדו מחדש את היישוב בארץ ישראל, שוב היה נוגע למעשה הלכות סדר זרעים לעם ישראל. עם התעצמות היישוב מרן החזו"א זיע"א חיזק בקרב לומדי התורה וגם אצל החקלאים גבורי כוח לרבות העם שבשדות לקיים בהידור את כל המצוות התלויות בארץ בכלל, ומצוות שמיטה בפרט.

אכשר דרא, כאשר זכינו כיום שלומדים עינינו זרעים למעשה בהיכלי התורה והכוללים, ויהי רצון שבמהרה נזכה לקיים למעשים גם את סדרי קדשים וטהרות.

כולל 'גיבורי כח': סיפר מגיד מירשים מפורסם, מעשה שהיה בעל תשובה מחו"ל גון במקצועו דובר אנגלית, שנכנס ליישוב לבעלי תשובה בארץ ישראל, והיה קשה לו מאוד להתחבר ולקבל 'גישמאק' בלימוד התורה הקדושה. הציע לו אחד הרבנים שיחפש מקצוע בתורה הקשור לנושא שהוא מצטיין בו, ומכיון שהוא יודע היטב את מלאכת הגננות ורזי סודות הבוטניקה, ודאי שמתאים בשבילו ללמוד משניות של סדר זרעים.

מאותו יום במשך שנתיים, הגנן למד בהתמדה את כל משניות סדר זרעים, כאשר הבין היטב את כל הנלמד, והמושגים נהירים ומובנים לו, זה היה פשוט 'גישמאק'.

לאחר מכן רצה להעמיק ולהרחיב ידיעות בחלקו בתורה, נכנס ללמוד ב'כולל זרעים', למרות שלומדי הכולל הם תלמידי חכמים מופלגים וותיקים. הוא התאמץ, ולמד עם אברכים מופלגים ועשה חיל, עם הזמן התחיל לענות בכלל לשאלות של התלמידי חכמים ברי מקצועות זרעים.

כיום הוא אף מוסר בארץ ישראל, שיעורי הלכה למעשה בדיני מצוות התלויות בארץ, ערלה, שביעית ועוד, בשפת השאנגלית, לחקלאים ואנשי מקצוע. בשנת השמיטה הקודמת (תשע"ה), זכה לעמוד בראשות 'כולל שמיטה לגיבורי כח' לחקלאים ונגנים שניצלו את הזמן הפנוי ממלאכת השדה, ובאו לעסוק בתורה הקדושה, וללמוד את המצוות התלויות בארץ.

למפרע התברר, כי באמצעות נטיית ליבו הפנימית למלאכת הגננות, הולחל למצוא את חלקו המיוחד והייחודי לו בתורה, 'ותן חלקנו בתורתך'.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

2. מלאכות אוטומטיות

שביטת: יסוד ושורש הצוות שמטיטה, שלא לעשות מלאכה בשדה. וכיום המערכת האוטומטית משתכללת והולכות, השאלה מתבקשת מאליה, האם מותר להפעיל מערב שביעית מערכת אוטומטית שתעשה את המלאכה השדה האסורות במטיטה? [דומה קצת לשאלת האם מותר להפעיל מטרות שבת מכונה שתעשה מלאכה באופן אוטומטי בשבת]. כגון, לפזר בשייטת דישון שמפורק מעצמו בשביעית, להפעיל בשייטת מערכת השקיה (ממוחשב / מכני), המחברת לרשת מטרות הפזורה על כל השדה, לפיזור מבוקר של דשן ומים באופן אוטומטי במשך כל שנת השמיטה.

אסור ממטרות: לדעת הגר"ר **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני שמטיטה עמוד עד, שמיטת קרקעות פרק ו' סעיף יז) אסור לעשות בשדה מלאכות אסורות בשביעית על ידי הפעלת מערכות אוטומטיות בשייטת, כגון ממטרות להשקיה ודישון וכדומה, הפועלות באופן מכני או ממוחשב, להשקות ולדשן יותר מהשיעור שמותר לאוקומי. ולדעת **שו"ת** מבטל בכך את הנעשה **שנאמר ונשקבה הארץ שפכת לה** (ויקרא פרק כה פסוק ב), שאנו מצווים שלא לגרום לקרקע לעבוד. ואף שהפעלות נגמרות ערב שביעית, סוף סוף במעשיו הוא מבטל את שביטת הארץ.

וחלוק הדבר מהמבואר **בשו"ע** (או"ח סימן רנב סעיף ה), שאין איסור כאשר המלאכה נעשית מאליה בשבת, כי בשבת החיוב הוא שהגבר ישוב מלאכה האדם עצמו שובת, אבל בשמיטה שכתוב 'ושבתה הארץ' החיוב שהקרקע לא תעשה מלאכה מחמתו. וכן חלוק ממה שהתיר **החזו"א** (שביעית סימן יז ס"ק כה) לטעו ערב שביעית, אף שההשרשה נעשית בשביעית, כי מעשה האדם מסתיים בזריעה, ופעולות הקרקע אין מתייחסות לאדם. אבל בהפעלת מערכת השקיה כל הפעולות מתייחסות למפעיל, ונמצא שמחמתו אין הארץ שובת.

וכן דעת הגר"ר **צבי ובר שליט"א**, שאסור להפעיל מערכת השקיה אוטומטית, אולם מטעם אחר, כי זרימת החשמל למחשב ההפעלה נחשב מעשה שביעית המיוחס לעובדי חברת חשמל, וגם כאשר מערכת ההפעלה פועלת על בטריות, עדיין המים בברזים וזרמים מכח אנרגיית החשמל, נמצא שההשקיה וביטול שביטת השדה נעשה מכח פעולת עובדי חברת חשמל בשביעית.

וכן לדעת **הגרש"ז אויערבך זצ"ל** (דנין שביעית השלם פרק י סעיף יא), חכו ממתיקים חלק ב' עמוד קע"ב). והגר"ר **שמואל הלוי ואונר זצ"ל** (שו"ת שבת הלוי חלק י סימן ו), והגר"ר **משה שטרנבוך שליט"א** (תשובות ונהגות חלק ו יור"ד סימן יז), אסור להשקות על ידי שיעון אוטומטי, כיון שלפי כמה ראשונים המצווה היא על שביטת הארץ, והמעשה מערב שביעית מונע את השביטה. ולדעת הגר"ר **משה ברנדסדורפר שליט"א** (היכל הוראה חלק ג יור"ד הוראה קא), אסור להפעיל ממטרות או רובוט אוטומטי לעשות מלאכות אסורות בשמיטה, והעושה כן עובר בלאו ועשה שביטת קרקעות, ולא גרע מהאיסור שנוי מעשה מלאכה בשדה הישראלי.

מותר ממטרות: לדעת **הגרש"ז אויערבך זצ"ל** (י"א יוסף סימן ד, שמיטת קרקעות פרק ו' סעיף יז, דיני שביעית השלם פרק י סעיף יא), מותר לכיין מערכות השקיה לשנת השמיטה, גם לשיטת שמצות השמיטה היא על הקרקע, היינו רק כאשר עושה מלאכה, אבל פעולה נעשית במצעות המחשב, נחשב שהמלאכה נעשית מאליה, ואין בה שום איסור, וכמו שודאי אין איסור שירד גשם על השדה בשמיטה, כי אין חובה למנוע מהגעת מים לשדה, ופעולת השקיה על ידי מחשב מתוכנן באופן אוטומטי כל שנת השמיטה, כדי שלא יעצור את מלאכה בקרקע כלל.

בנוסף אחר, מובא **בהערות הגר"ש אלישיב** (מועד קטן דף ג), מנגנון אוטומטי הבנוי על שיעון מכני, או בטריות ומצבר מותר, אבל אם צריך את זרם החשמל, הפעולה מתייחסת לעובדי חברת חשמל ונמצא שהשדה אינה שובתת בשמיטה. וכל זה רק אם השקיה אסורה מן התורה, אבל אם השקיה אסורה רק מדרבנן, אפשר שיכול כלונם מערב שביעית, למרות שיעובדי חברת חשמל מזדרימים חשמל שמפעיל את הממטרות.

בנוסף אחר, מובא **בשבות יצחק** (שביעית פרק יב) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, שיש להסתפק מה הדין בממטרות, יתכן להתיר כי

מותר אפילו בערב ראש השנה של מוצאי שביעית. ואינו דומה להיתר להשקות בית השלחין במקום הפסד, שמדרבנן דינו כעבודה בשמיטה בשביעית, והיתירו חכמים במקום הפסד.

וביאר דבריו **בחוט שני** (עמוד קג), ובהרחבה בדברי הגר"ר **יוסף אפרתי שליט"א** (י"א יוסף שביעית סימן ג), שחלוקים בסיודם שני ההיתרים: 'אוקומי אילנא', טעם היתר בפעולות השומרות על האילן, כאשר האילן במצב של קלקול, כגון שנתגלו שורשיו, ועלול להיזק, ולא להפתח ולצמוח כראוי, אין פעולתו נחשבת להצמחת והשבת האילן, שהיא עבודה האסורה והפעולות כאלה אינן מלאכות האילן כמות שהוא, ושמירה על הקיים, ופעולות כאלה אינן מלאכות שנאסרו בשביעית, למרות שעל ידי מעשיו אינה גודר מלאכה, אין משביחים וצומחים. וכיון שמלאכה 'לאוקומי' אינה גודר מלאכה, אין ענין להקדימה מערב שביעית כדי שלא יצטרך לעשותו בשביעית. וכן מותר לעשות מלאכות 'לאוקומי' בסוף שביעית, למרות שיכול להמתין ולעשותם בשמיטה.

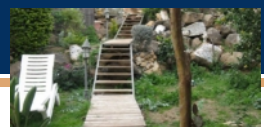
אבל מלאכות שהותרו מחמת הפסד, כגון השקאת שדה בית השלחין, שנעצם הינם מלאכה אסורה מדרבנן משביח את השדה, אלא שהיתרו למנוע את ההפסד, ולכן צריך להקדים ערב שביעית כדי שלא יצטרך לעשותו בשביעית. [כעין המבואר **בשו"ע** (סימן תקלט סעיף 1) שהתירו מלאכה בחול המועד במקום הפסד, ואסרו לכיין את מלאכתו [מועד].] וחייבים לזבל ולנכש קודם ראש השנה, כדי שלא יצטרך לזבל ולנכש בשביעית, ואף שלא יספיק לכל השנה, מכל מקום כמה שאפשר למנוע בעבודת השמיטה חייב למנוע. וכן מלאכות שאפשר לדחות עד אחרי ראש השנה של שמיטה, אסור לעשותם בשביעית.

הוצאה גדולה: הורה **הגר"ש אלישיב זצ"ל** (י"א יוסף שביעית ג) שאין חיוב הוציא הוצאות גדולות קודם שביעית לרסס את השדה בחומרים מוגני נביטה, למנוע מלאכה המותרת בשביעית משום הפסד, ורשאי לעשותה בשביעית. והסתפק שם בי"א יוסף, האם טעם הוראת הגר"ש היה משום שאין חיוב להוציא כסף למנוע מלאכה המותרת בשביעית, או משום שרק כאשר חזק כבר קיים, יש חיוב להקדים את המלאכה קודם שביעית, אבל כאשר חזק לא קיים עדיין וחושש שיעיב בשביעית, לא מצונו חובה להקדים את המלאכה לערב שביעית, לסלק את החשש שיבוא בשמיטה חזק והמלאכה.

הגר"ר צבי ובר שליט"א, קנט באופן פשוט שכונת הגריש"א, שאין חיוב להוציא מומן כבד למנוע מלעשות מלאכה שביעית, וזכר לדבר, הדין המבואר **בשו"ע** (יור"ד סימן שעד סעיף ג), שאמנם מותר לכהן ליטמא למת מצוה, אבל אם יש לאפשרות לקרוא לישראל שיעקס בו, אסור לו ליטמא, וכתב **הרמ"א** (שם) שאם אינו מוצא שיקברוהו, רק בשכר, אינו חייב לשכור משלו, אלא מותר לו להיטמא אם ירצה.

ולדעת הגר"ר **שאלו ריינברג שליט"א** (במאמר הדרכה לקראת שמיטה), יתכן לבאר את הוראת החזו"א לזבל ולנכש קודם שביעית למנוע מלאכות שביעית, הוא כדי לחוש לשיטת הראשונים הסבורים שהתירו במקום הפסד רק השקיה ולא מלאכות אחרות. ובהמשך ביאר את כוונת החזו"א, שאמלאכות במקום הפסד אסורות, והתירו במקום האזור בכדי למנוע הפסד, ואם אפשר להימנע מעשיית מלאכות אחר בשביעית, צריך להקדימם קודם שביעית. מכן דברי החזו"א, הורה הגר"ר **דב גרשון מלצר שליט"א** (שיעורי דעה 94 כי תצא תשפ"א), עצה טובה לגבי השקיה, להתקין בשייטת מערכת השקיה שתפעל באופן אוטומטי כל שנת השמיטה, כדי שלא יעצור את מלאכה בקרקע כלל.

שיטת הגרש"ז: מאידך הגר"ר **שלמה זלמן אויערבך זצ"ל** (קובץ מפרי הארץ חלק א, י"א יוסף שביעית סימן ג צידד, שגם מלאכה המותרת משום הפסד, לא צריך להקדים קודם שביעית, כמו שלא מצונו שיש להשתדל בשביעית עצמה לעשותה על ידי כרי כשאפשר. וצוין שם בי"א יוסף, בהרבה מלאכות **שהגר"ש אלישיב זצ"ל** היתיר לעשותם בשביעית, ביקש לעשותם על ידי כרי. והיו מלאכות שהסתפק אם להתירם, והורה לעשותם על ידי כרי].

3. דישון

זיבול בשישית: לדעת הגר"ש ריינברג שליט"א (במאמר הדרכה לקראת שמיטה) מותר להטמין באדמה מערב שמיטה דשן כימי הנקרא 'קומפוסט', שהוא זבל אורגני המתפרק לאט במהלך השנה. אבל אסור להטמין באדמה מערב שביעית דשן כימי הנקרא 'איטי תמס' (מלשון 'תמס' באופן 'איטי') שמתפרק לאט עד כחצי שנה, באמצעות המים שמשקה את האדמה בשמיטה. כי מי השקיה מפעילים את הדשן, ונחשב כאילו הניח בקרקע קבוקים קטנים, שכל פעם שמשקה ונכנס מים לבקבוק יוצא קצת דשן, בשונה מ'הקומפוסט' שנהפך לחלק מהאדמה, ולא נחשב שבכל השקיה האדם מדשן את האדמה. ואם לא ישקה בידיים את השדה במשך כל השנה ורק הממטרות שכיון מערב שמיטה ישקו מעצמם, **הגר"ש אלישיב זצ"ל** (ישא יוסף סימן ד) לשיטתו, מתיר להשתמש בדשן 'הקומפוסט' והגר"ש **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני עמוד עה) לשיטתו, אוסר. מאידך לדעת הגר"ש **יוסף ליברמן שליט"א** (משנת יוסף חלק ג סימן ה), כל סוגי הדישון מותרים בערב שביעית גם אלו שמתפרקים על ידי המים, ואדרבה יש בהם מעלה על פני השקיה בידיים שביעית. שחוסך מלאכות שהיה צריך לעשותם שביעית כדי לאוקמי'.

4. מלאכות קודם שביעית

גינות נוי: הדרכה מעשית לטיפול בגינות נוי, ופירות המלאכות שצריך לעשות קודם שנת השמיטה, מאת הגר"ש **שאל ריינברג שליט"א** - מופיע בספרו **משפטי ארץ** (מהדורת תשסז שביעית פרק ה), ובמאמר **הכנה לשמיטה**, (ניתן להשיג במערכת הילכתא) ובשיעורי (ניתן להאזין במערכת קול הלשון) והיטוד הוא, שפעולות תחזוקה שוטפות לתועלת כללית, אסור לעשותם שביעית, וגם במלאכות המהירות נכב החזו"א שצריך להקדים מה שאפשר, והחכם עיניו בראשו להכין את השדה קודם שמיטה.

גיזום: יש לבצע גיזום מלא לעצים ומדשאות וגדרות חיות לפני שמיטה, שלא יצטרך לגזום בשמיטה. בשנת השמיטה מותר לחתוך רק ענף שמפריע למעבר, וכי להקדים כמה שאפשר לפני שמיטה. לפני ראש השנה של שמיטה אחר בציור הגפן, יזמר חלק מענפי הגפן ויצמצם את זמרת הענפים. כיון שבשמיטה אסור לזמר, שעל פי רוב לא יקרה נזק בלתי הפיך לגפנים אם לא יזמרו אותם שנה אחת.

תמיכה ניקוי והדברה: יקשור בסוף שישית תמיכות לנטיעות החדשות, שיחזיקו מעמד ברוחות ובגשמים, על ידי קשירת מקל לגזע העץ. ניקוי הגינה קודם שביעית. ניכוש עידור ודישון כהלכה, הדברה ממזיקים, וכל מה שצריך בגינה. וכתב **בגיליון לענין הלכה** (314) כדאי להתיעץ עם המומחים, אלו מלאכות ניתן לעשות לפני שנת השמיטה, ועל ידי כך להימנע מעשייתן בשנת השמיטה. **קו הלכה בבית המדרש הלכה בהתיישבות החקלאית אמונת א"ש** 02/6488888. נגן מומחה ירא שמים הגר"ש **שמואל סלינסקי הי"ו** 02/583-3641 (גם לדוברי אנגלית).

המלאכה נעשית מאליה, ויתכן לאסור לדעת כמה ראשונים שיש חיוב של ושבחה הארץ, מכיון שפעולת האדם פועלת בקרקע, ולכל הדעות, עדיף לסדר מערב שביעית ממטרות שישקו את השדה ללא הגבלה, מאשר להשקות שביעית עם ההגבלות של 'לאוקמי'. והתנאי לכך שישחש שהממטרות עושות את ההשקיה מאליה, שמפעיל את הממטרות כבטיות או מצב, ללא שניניים ופעולת אדם במערכת, משך כל שנת השמיטה ברציפות, ולא על חשמן שמוצא על ידי פעולות האדם.

ולדעת הגר"ש **עובדיה יוסף זצ"ל** (ילקוט אברך חלק ו עמוד מט), מותר להשקות על ידי מוסף זרעול מערב שמיטה, כי שמיטה בזמן הזה מדרבנן לרוב הפוסקים. ולדעת הגר"ש **צאל חיים בלוי שליט"א** (מנחת ירושלים פרק א במראות יעקב ס"ל לה) לכאורה אין שום חשש בהפעלת מערכת השקיה מערב שביעית, כמו שמותר לפתוח מים לגינה מערב שבת. אולם סיים דיש לדון מצד שביעית שהה.

ספק בממטרות: ולדעת הגר"ש **חיים קנייבסקי שליט"א** (גבורי כח סימן יח שו"ת מהגר"ח עמוד 413, קונטרס מענה ר"ח עמוד פ שאלה 692, עלי זרעים עמוד רסז אות ד) בשבת מותר להשקות באמצעות ממטרה שהופעלה בערב שבת (שונה הלכות סימן שלו דין א, סימן רנב דין ד), אבל שביעית אפשר שחמור יותר, וגם יתכן שיש מראית העין, וצ"ע. ולדעת הגר"ש **יצחק יוסף שליט"א** (ילקוט יוסף שביעית פרק יב עמוד שצא), יש להסתפק האם מותר להשקות על ידי ממטרות שהופעלו מערב שביעית, וציון לחלק ממראי מקומות הג"ל.

הוראה איסור בממטרות: ולדעת הגר"ש **יוסף ליברמן שליט"א** (שו"ת משנת יוסף חלק ג סימן ה), גם אם בשבת נוהגים היתר בממטרות, ואפילו אם נאמר שלא מצינו שביעית איסור אוושא מילא, מכל מקום יש להחמיר לאסור שימוש בשקיה היתרי בממטרות שהופעלו מערב שביעית, כיון שרבו הפרצות בחומת השמיטה, ובפרט בימינו שנתרבה הטכניקה המתקדמת, ועוד מעט יוכלו לעשות כל המלאכות בגורמא דגרמא וכח שני ושלישי, ויתחכמו בהמצאות שונות לבטל שביעית הארץ נגד רצונו יתברך שציווה ושבתה הארץ שבת לדי'.

רובנו: יש לחקור מה הדין לגבי הפעלת רובוט מסוכנת דשא, המכסה מדשאות באופן אוטומטי, בדגמים מסוימים הרובוט מסוגל לחזור בעצמו למקום בו הוא מטעין את עצמו, ומורכב עליו חיישנים לחזור מיד לסלכה כאשר מתחיל לרדת גשם. סביר להניח שעם הזמן, עוד הרבה מלאכות השדה יעשו באופן אוטומטי, ואולי יציאו רובוט חכם שיהיה מסוגל לעשות לבד בשנה השביעית את כל מלאכות השדה, והשאלה האם מותר להפעילם מערב שביעית? ותן לחכם ויחכם עוד!

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **'לאוקמי' מניעת הפסד:** הכלל שביעית 'אוקמי אילנא שרי, אברויי אילנא אסור'. השקאת השדה אסורה מדרבנן, והיתרו השקיה במקום הפסד, כאשר עלולים לניזק כל האילנים או רוב הפירות.
- ב. **להקדים:** מלאכות שהותרו 'לאוקמי' שביעית אינם בגדר מלאכה, ולכן אין דין להקדיםם בשישית. אבל מלאכות שהותרו במקום הפסד, לדעת החזו"א יש להקדיםם לפני שמיטה או לדחותם לאחר שמיטה, כדי שלא יצטרכו לעשותם בשנת השמיטה, ואף שלא יספיק לכל השנה, 'מעט כמה שיכול'. אך אינו מחויב להוציא הרבה כסף על ההקדמה. ולדעת הגר"ש"א אין דין להקדיםם.
- ג. **ממטרות:** נחלקו הפוסקים בדין הפעלת ממטרות אוטומטיות מערב שביעית ולדעת הגר"ש 'לאברוי' במשך כל שנת השמיטה, יש אוסרים בעיקר הדין. ויש מתירים במקום שאין חשש מראית העין. ולשיטתם, השקיה 'לאוקמי' עדיף בממטרה מאשר בידיים, ויש שהניחו בצ"ע. ויש שהורו לאיסור לזמן פרצות בשמירת השמיטה למרות שמצד הדין יתכן שמותר.
- ד. **דישון:** דישון 'קומפוסט' שמתפרק לאט במשך שמיטה, מותר להטמין בערב שביעית. דישון 'איטי תמס' שמופעל על ידי מי ההשקיה, יש אוסרים ויש מתירים. ואם משקה רק על ידי ממטרות שכוונו מערב שביעית, תלוי במחלוקת שמופעל בסעיף הקודם.
- ה. **החכם עיניו בראשו:** פעולות תחזוקה שוטפות שעושים לתועלת כללית, אסור לעשותם שביעית, והחכם עיניו בראשו להכין את השדה קודם שמיטה. זמירת הגפן, גיזום העצים, גיזום גדרות חיות, תמיכה לעצים צעירים, ניקוי הגינה, דישון כהלכה, והדברה ממזיקים.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: האם צריך לעשות פרוזבול בערב שביעית, או רק בסוף שביעית?

האם שביעית משמטת רק בסופה, או גם בתחילתה, ומה הדין בחוב שנוצר בשביעית עצמה.

מקורות: רא"ש (גיטין פרק ד סימן כ); טור ושו"ע (חו"מ סימן סז סעיף ל); שו"ע הרב (הלכות הלוואה סעיף לו); שו"ת חתם סופר (חלק ה' חושן משפט סימן נ, אורח חיים חלק א) סוף סימן טו, הגהות על השו"ע חו"מ סימן א; (ז) **תומים** (סימן סז אורים ס"ק נד); **פתחי תשובה** (סימן סז ס"ק ה); **פאת השולחן** (ס"ק צו); **דרך אמונה** (הלכות שמיטה ויובל פרק ט אות כה ציון ההלכה אות מד).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות יושלכו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, תלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 02 שלוחה 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 321 בסך 100 שקל במזומן הר"ר יוסף אהרן הכהן שפירא שליט"א כולל 'בית אבא' מודיעין עילית

המדור הוקדש על ידי הר"ר אליעזר ויס שליט"א לרגל הולדת בנו שמעון ג"י זה הקטן גדול יהיה כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים

בית הוראה הילכתא

לקראת שביעית לכו ונלכה

דבר נפלא אמר הג"ר אהרן בן קרמן שליט"א (יא אלול תשפ"א), בשיעור הכנה לשנת השמיטה הבעל"ט מטעם 'הילכתא' בבית המדרש פינסק קרלין), רבים סבורים שההכנות לשנת השמיטה אינן נוגעות אליהם. הם הרי לא חקלאים. לכל היותר עליהם לחתום על 'שטר שליחות' לוועדות הכשרות השונות ותו לא. המציאות היא שונה לגמרי. הלכות עבודות הקרקע בשביעית נוהגות אצל רבים מאוד מאוד. בשדות, בגינה הפרטית, בעציצים נקובים המונחים בבית ובמרפסת היונקים מהקרקע כדין 'עציץ נקוב', ובגינה המשותפת של הבנין.

הרבה שאלות שבערב שמיטה הפתרון פשוט. מגיעות לרבנים בשמיטה בערב סוכות, ואז כבר מאוחר מידי, כגון האם מותר לגזום את הענפים של השכן שפוסלים את הסוכה? במרפסת מותר יש עציץ, האם מותר לבנות ולפרק את הסוכה מעליו, או שאסור כיון שמחמת הבניה והפירוק העציץ עובר ממרפסת לסוכה ומסוכה למרפסת? האם מותר לעקור עשבים לצורך הסוכה? האם איסור ניכוש כולל גם איסוף פסולת, וכוסות חד פעמיות שהשכנים זורקים למטה בגינה? הרבה מלאכות שמפיקים תועלת לטווח ארוך, אינם בגדר 'לאוקומ' ואסורים בשמיטה, ועכשיו הזמן להתכונן היטב לקראת השנה השביעית הבעל"ט, 'לקראת שביעית לכו ונלכה'!

עדכוני הלכה

זהירות בשבת

זיכוי הרבים: במדריך הכשרות בד"ץ העדה החרדית (תשפ"א חלק א עמוד 123), מופיע רשימה של ידיעות נחוצות לזהירות מחשש ביטול בשבת (ניתן להשיג את הרשימה במערכת 'הילכתא').

מומחי כשרות מתריעים, יש הרבה דברים ברשימה שלא כולם יודעים; לדוגמה, אבקת מטרנה / מטרנה צמחית דייטות, יש בהם תוספת ויטמינים שספק מבוטלים, ויש להשתמש עממה בשבת רק בכלי שלישי.

קפה נמס ומגורען, עוברים התיךן ביטול מלא ומותר בכלי ראשון, ויש מהדרים ליתנם רק בכלי שני. קפה תוספת טעמים וניל/מוקה, אבקת שוקו, אבקת קקאו, יש בהם רכיבים לא מבוטלים, ויש בהם משום ביטול בשבת. [בארוחת שבת (אפה) הביא מחמירים ליתן קפה נמס רק בכלי שלישי. **במנחת איש** (שבת ה פט) הביא חומרא להכין תמצית קפה לפני שבת].

נושא הגיליון הבא:

'פרוזבול בערב שביעית'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

ברכת מזל טוב לאברך המופלג הר"ר רוד דייטש שליט"א לרגל הולדת בנו אברהם הי"ו זה הקטן גדול יהיה כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים המברכים בן חבורה בישיבת מיר

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

קו מידע הלכתי 02-5377-085

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל: 02-6507823 פקס:

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...